

DOI: 10.26565/2227-1864-2023-92-15
УДК: 82.09(477.83/.86):821.162.1Шульц.09

Галицький літературний простір крізь призму концептів *пограниччя* і *галицьке літературне пограниччя*

Наталія Маторіна

кандидат філологічних наук, доцент, докторант кафедри полоністики і перекладу
факультету філології та журналістики,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
(просп. Волі, 13, Луцьк, 43025, Україна);
e-mail: n.m.matorina@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0001-6012-5663>

Авторка поставила за мету проаналізувати концепти *Галичина*, *галицькість*, *пограниччя*, *галицьке пограниччя*, *галицьке літературне пограниччя* і схарактеризувати на підставі такого аналізу взаємовідносини між Галичиною й найвідомішим галицьким письменником першої половини ХХ ст. Бруно Шульцом.

Першу статтю окресленого циклу публікацій присвячено розкриттю сутності пізнавального концепту *Галичина* з акцентуванням на шульцівський період – кінець ХІХ – першу половину ХХ ст.; мета іншої наукової розвідки концептуального циклу авторських досліджень – це онтологізація в науково-дослідницькому просторі концепту *галицькість* з актуалізацією на репрезентованих концептом знаннях та інформації.

У пропонованій публікації долучилися як учасник до сучасної наукової дискусії, що відбувається навколо феномена «пограниччя» і презентували в пізнавально-концептному форматі термін-поняття *галицьке літературне пограниччя* такий, що є логічним об'єднанням структурних складників *пограниччя* → *галицьке пограниччя* → *літературне галицьке пограниччя*, інакше кажучи, у форматі аналізу єдиного концептуального комплексу, яскравим представником якого є Бруно Шульц.

Аналіз змістового навантаження концепту *пограниччя* в усьому своєму розмаїтті вможливує зараховування його до наскрізних міждисциплінарних явищ, пов'язаних з різними науковими галузями і сферами діяльності, а також дає змогу стверджувати наявність певних взаємовпливів *пограниччя* на особливості літературно-художньої творчості його представників і навпаки, зокрема на прикладі характеристики двокомпонентної пари номенів *галицьке літературне пограниччя* ↔ *галицький письменник Бруно Шульц*, компоненти якої перебувають у непротиставлених відносинах подібності та опозиції.

Завершальна стаття циклу публікацій про Галичину в подальшому буде присвячена саме узагальненню дослідження стосунків між Галичиною та створеними в контекст галицького літературного простору яскравими представниками галицького літературного пограниччя різноманітними художніми творами.

Ключові слова: пограниччя, галицький дискурс, галицьке літературне пограниччя, галицька література, Бруно Шульц

Вступ. Проблема кордонів і пограниччя як соціокультурного феномену, з одного боку, є порівняно новою в різноформатних наукових дослідженнях, а з іншого, є тим простором, який усе активніше студіюють у численних розвідках багатовекторного спрямування; сучасні дослідження кордонів і прикордонних просторів – це міждисциплінарна сфера дослідження, зокрема особливого статусу набуває феномен *культурне пограниччя* як «простір систематичних і довготривалих контактів «на стику» різних культур, що призводить до формування нових соціокультурних матриць» [12, с. 77]. Україна долучається до парадигми пограниччя, мабуть, краще, ніж будь-яка держава¹, зважаючи на її розташування на

перехресті Східної та Центральної Європи, Східної Європи й Балканського півострову, Середземномор'я та євразійських степів. Упродовж своєї історії Україна була кордоном не лише різних державних утворень, а й – ще важливіше – різних цивілізаційних і культурних ареалів. Одним із своєрідних прикордонних регіонів України є Східна Галичина. Зважаючи на дослідження авторкою проблеми взаємовідношень Галичини як найвідоміших українських прикордонних теренів й одного з видатних галицьких письменників першої половини ХХ ст. Бруно Шульца, вважаємо за доцільне передусім дослідити термінопоняття *Галичина*², *галицькість*, *пограниччя*, *галицьке*

¹ Згідно зі статистикою Європейського Союзу, на сьогодні в Європі наявні 184 регіони, які розвивають транскордонні зв'язки, з них 122 – прикордонні, а 58 межують не з державами-членами ЄС; за участю України сформовано шість (за деякими джерелами, десять) євросерегіонів.

² Дослідженню концептів *Галичина*, *галицькість*, *пограниччя*, *галицьке літературне пограниччя*, а також аналізу когнітивно-орієнтаційної пари *Галичина* ↔ *Бруно Шульц*, члени якої перебувають у складних відносинах подібності та опозиції, авторка присвятила цикл публікацій, продовженням якого є пропонована наукова розвідка. Концепти *Галичина* й *галицькість* схарактеризовані в інших публікаціях авторки [14; 15].

літературне пограниччя, обравши для цього пізнавально-концептний формат викладу матеріалу як такий, що дозволяє комплексно, об'єктивно й неупереджено узагальнити і структурувати різногалузеву інформацію галицького спрямування в літературознавчих студіях, зокрема шульцівського спрямування. Це й визначає актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження галицького культурного феномену, зокрема галицького літературного пограниччя, розпочато від 90-х рр. ХХ ст. (раніше в польській гуманітаристиці, пізніше і в українській³). Проблему студіювали й продовжують вивчати такі українські й зарубіжні науковці: Л. Айзенбарт [1–5], Г. Бабінський [24], Р. Голик [6], Б. Гудь [7], У. Євчук [8], О. Кривицька [11; 12], С. Плохій [16], Ю. Прохасько [18; 19], С. Ульях [20], Р. Чмелик [21; 22] та ін. На особливу увагу заслуговують наукові напрацювання М. Брацкої, В. Великочия, С. Гуменного, Н. Колб, О. Муравського, І. Орлевич, І. Патера, О. Рудої, В. Трофимовича, Л. Трофимович, Т. Ястремської та ін. у колективній монографії «Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення» [17], у яких, між іншим, акцентовано на важливому значенні культурної (зокрема літературної) спадщини пограниччя у процесі кристалізації національної ідентичності, сучасних міждержавних відношень тощо. Як методологічне підґрунтя концептологічної характеристики досліджуваних у науковій розвідці концептів використовуємо праці знаного українського концептолога В. Кононенка [9; 10], а також наукові доробки М. Маркової [13], Л. Айзенбарта [5], С. Шепітько й О. Шейченко [23] та ін.

Метою наукової розвідки є онтологізація концептуального комплексу *пограниччя* → *галицьке пограниччя* → *галицьке літературне пограниччя* й обґрунтування його своєрідності в науково-дослідницькому літературознавчому просторі з актуалізацією на репрезентованих ним знаннях та інформації.

Досягнення мети передбачає розв'язання таких завдань: 1) дослідити різнорівневе змістове наповнення комплексного концепту *пограниччя* → *галицьке пограниччя* → *галицьке літературне пограниччя* в наукових розвідках та науково-популярних публікаціях галицького спрямування; 2) узагальнити інформацію, знання й досвід, асоційовані з аналізованим

³ Українські студії щодо різних аспектів дослідження категорії *пограниччя* почали активізуватися лише на початку ХХІ ст. Через це, як зазначають дослідники, польські науковці мають значно більший досвід і ґрунтовніші напрацювання щодо сучасного розуміння й розкриття універсального характеру пограниччя як суспільного явища [22].

концептуальним комплексом передусім шульцівського періоду – кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.; 3) типізувати характеристику концептосфери *Галичина* → *галицькість* → *галицьке літературне пограниччя* крізь призму її використання як теоретико-методологічного підґрунтя подальшого дослідження взаємовідносин *галицьке літературне пограниччя* ↔ *найвідоміший представник галицького літературного пограниччя Бруно Шульц*, двокомпонентної паріноменів, члени якої перебувають у непростих відносинах подібності та опозиції.

Мета й завдання статті зумовили застосування таких **методів**: концептуального аналізу як основного для дослідження концептів, дефініційного аналізу як способу виявлення понятійного субстрату концепту, компонентного аналізу як опису структурної організації концепту; аналізу та індуктивного узагальнення отриманих фактів; елементів кількісного аналізу для порівняння кількісних співвідношень тощо.

Об'єкт дослідження наукової розвідки – концепти *пограниччя*, *галицьке пограниччя* й *галицьке літературне пограниччя* як єдиний концептуальний комплекс, предмет – інформація і знання, асоційовані з такими концептами, що зокрема в подальшому можна використовувати в літературознавчих студіях шульцівського спрямування.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Аналіз концептів *пограниччя*, *галицьке пограниччя* й *галицьке літературне пограниччя* у пропонованій науковій розвідці здійснено комплексно: у форматі аналізу концепту *галицьке літературне пограниччя* як такого, що є логічним об'єднанням структурних складників *пограниччя* → *галицьке пограниччя* → *літературне галицьке пограниччя*, інакше кажучи, у форматі аналізу єдиного концептуального комплексу.

Ядро концепту – номінація *пограниччя* – є компонентом парадигми з домінантою *пограниччя*: приграниччя, пограничність, прикордоння, порубіжжя, порубіжність, прирубіжжя, «помежів'я»; транскордоння, транскордонність, фронтір⁴, креси⁵, лімітрофність⁶; прикордонна смуга, прикордонна зона, прикордонна територія, погранична територія, фронтірна територія тощо. Значення понять і термінів, які так чи так дотичні

⁴ Фронтір (від англ. *frontier* – «кордон», «пограниччя») – це територія на межі двох різних суспільств, перехідна зона, яку зазвичай характеризує помітна взаємодія різних культур.

⁵ У польському літературознавстві й культурології номен *креси* (= країни давньої Польщі – звичайно про українські землі) (від пол. *kres* – «граніца», «кінець», «край») є узвичаєним науковим терміном, що маркує прикордонні території польської держави, а саме – колишнє польське пограниччя на сході, т. зв. східна околиця.

⁶ Лімітроф (від лат. *limitrophus* – «прикордонний») – прикордонна територія.

номінації пограниччя⁷, у словниках, енциклопедіях та іншій довідковій літературі здебільшого характеризуються просторовим виміром чи рідше просторовим і часовим, а основною семантичною ознакою цієї групи слів є дефініція *територія, яка розташована вздовж чи біля кордону*. Між іншим, майже всі наведені номінації з семою «пограничний» як терміни не зафіксовані в тлумачних словниках сучасної української мови, а ретельний аналіз базового синонімічного корпусу термінопонять з домінантою *пограниччя* може бути предметом окремої наукової розвідки, бо такий узагальнюваний аналіз, наскільки нам відомо, дотепер не здійснювали.

Поняття *пограниччя* щільно пов'язане з поняттям *границя* у значенні «межа, що розділяє територію держав; границя, рубіж» (відповідно *прикордоння – кордон, порубіжжя – рубіж*⁸ тощо); компоненти таких пар перебувають у складних відносинах подібності й опозиції та потребують чіткого розмежування. За слушним зауваженням відомого дослідника польсько-українського пограниччя Г. Бабінського, різниця між границею, кордоном, рубежем та пограниччям, прикордонням чи порубіжжям полягає в тому, що «...одне різко розмежує – територію, соціум, урешті-решт, історію, а інше є природним, спонтанним, таким, що сприяє поширенню культур, етносів, часом ідей чи системи цінностей» [24, с. 21].

Аналіз змістового навантаження концепту *пограниччя* в усьому своєму розмаїтті вможливорює зарахування його до наскрізних міждисциплінарних явищ, пов'язаних з різними науковими галузями і сферами діяльності. Нині вивчення пограниччя вписується у проблемні поля гуманітарних досліджень, його аналізують у соціологічному, географічному, історичному, політичному, етнічному, суспільному, лінгвістичному, культурологічному, літературознавчому тощо вимірах⁹. Інакше кажучи, концепт *пограниччя* потрібно розглядати в контексті перетину, співставлення, дотику та взаємодії культур, мов, релігій,

світоглядних уявлень і цінностей, ідентичності тощо, тобто в контексті «перехресних (чи дотичних)» історій.

Для реалістичного «портрета» того чи того пограниччя важливу роль відіграє індивідуальна й колективна пам'ять, яка є і джерелом предмета антропологічних, культурологічних, історичних тощо знань, і способом пізнання особливостей розвитку певних географічних теренів (просторовий чинник) у певному хронологічному часовому відрізку (часовий компонент), тобто йдеться про єдиновірний – універсальний – підхід щодо репрезентації певного пограниччя.

Формування й розвиток стосунків на пограничних теренах пов'язані із збереженням, інтерпретацією, використанням, привласненням чи нищенням культурної спадщини, яка перебуває на стику етносів і становить особливий суспільний інтерес для сусідніх держав. Протягом останнього століття ці проблеми часом вирішувалися, а іноді вони ускладнювалися, загострювалися і ставали предметом політичних спекуляцій і маніпуляцій.

Пограниччя – це зазвичай периферія (політична, економічна, культурна), яка знаходиться поміж двома центрами (метрополіями) і перебуває водночас і в залежності від них, і в опозиції до них.

Презентуємо ще кілька основних властивостей чи ознак концепту *пограниччя* → *географічні*: територія з конкретним географічним положенням; *історичні*: території, що мають спільне історичне минуле й навіть колись, можливо, входили до складу однієї держави; іноді мають т. зв. спірний статус, тобто право володіння такою територією, що належала одній державі, оспоровалося сусідньою, яка має з нею спільний кордон; *політичні*: частини цієї території знаходяться під юрисдикцією суверенних держав, які мають спільний кордон; *національний склад прикордонних територій*: зазвичай, це багатонаціональні території або регіони, де мешкають представники кількох етнічних груп; *функціональні*: мають форми транскордонного співробітництва – правові, політичні тощо; *наявність спільних транскордонних проблем*: екологічні та природоохоронні, розвиток прикордонної інфраструктури, транспорту й комунікацій, раціональне використання трудових ресурсів, забезпечення умов для розвитку етнічних меншин¹⁰; *наявність чітко визначених спільних інтересів* тощо.

У колі нашої уваги (у зв'язку з дослідженням галицько-шульцівського дискурсу) є насамперед українсько-польське¹¹ (польсько-українське)

⁷ Питання про опрацювання понятійно-термінологічного апарату «пограничних студій» в українській гуманітаристиці дотепер не було актуальним.

⁸ Терміни й поняття *границя, кордон* чи *рубіж* тощо в окресленому контексті цікавлять лише як похідні від номінацій *пограниччя, прикордоння, порубіжжя*.

⁹ Здійснений сюжетний аналіз поняття *пограниччя* не претендує на вичерпність, тому що у пропонованій науковій розвідці є лише допоміжним складником структурно-семантичної організації концепту *галицьке літературне пограниччя*, тим паче, що маємо достатньо докладний аналіз поняття *пограниччя* лінгвокультурологічного спрямування, зокрема й у зіставному (польсько-українському) аспекті, представлений у працях Р. Чмелика [22], Л. Айзенбарт [1] та ін.

¹⁰ Окремі особливості відносяться здебільшого до сучасної об'єктивної реальності, зокрема проблеми транскордонного характеру тощо.

¹¹ За твердженням фахівців, про державне українсько-польське пограниччя можна говорити лише після проголошення Україною незалежності в 1991 р. [21, с. 92]: вочевидь, у контексті статті термін українсько-

пограниччя, зокрема пограниччя галицьке¹², пограниччя культурне, мовне, літературне, зокрема галицьке літературне пограниччя.

Отже, концепт *галицьке літературне пограниччя* має таке наповнення:

- життя у приграничних місцевостях, взаємовплив різних культур накладають відбиток на світосприймання мешканців цих територій, їхню ментальність, стосунки з найближчими сусідами; формується особливий художній простір прикордоння;

- дотепер тривають дискусії щодо реальності існування галицької літератури¹³; дослідники поділять різні погляди – до діаметрально протилежних: від «існує» до «не існує»;

- найпоширенішими дискусійними питаннями щодо існування літератури галицького пограниччя насамперед є такі¹⁴: у який спосіб формуються стосунки між Галичиною, галицькістю й галицькою літературою? Чи справді існує своєрідна галицька літературна культура, галицьке літературне пограниччя, галицька література, чи це у певний спосіб сфабрикований, сконструйований конструкт? Якщо це конструкт, то як він створений? Якщо галицька література існує як окремий літературний феномен, то що є її предметом? Ідеться про галицьку літературу чи різні національні галицькі літератури? Чи є літературний топос¹⁵ єдиний для літературної презентації Галичини? Чи можлива класифікація галицької літературної культури завдяки об'єднанню художніх творів у два різновиди: 1) твори з Галичини і 2) твори про Галичину? Чи кожний твір «з Галичини або про Галичину» є фактом галицької літератури? Які

польське пограниччя, особливо щодо шульцівського хронологічного періоду, уживаємо дещо умовно.

¹² Землями сучасної Галичини пролягало багато кордонів – давніх, що стали віртуальними й залишилися лише в культурній пам'яті, у документах та на географічних мапах, і нових, що поділяють регіон зараз. Це зробило Галичину особливо цікавою з погляду «пограничних студій» у різних сферах[6; 17].

¹³ Такі знання, на нашу думку, також є повноправними складниками концепту *галицька література пограниччя*.

¹⁴ Такі й інші проблеми галицько-літературного спрямування порушено, зокрема, у наукових розвідках-роздумах Ю. Прохаська [18; 19], наукових статтях Л. Айзенберт [1; 2; 4] та ін.

¹⁵ У сучасному літературознавстві термінопоняття *топос* вважають одним із найуживаніших, але дотепер не має одностайного трактування. Поширеними є такі версії: 1) це загальне місце, сукупність стійких мовних формул, а також загальних проблем і сюжетів, притаманних національній культурі; 2) особливе для художнього тексту місце розгортання змістів, яке може корелювати з будь-яким фрагментом реального простору, зазвичай, відкритим [докладніше див.: 4].

стосунки характеризують відношення *галицька література* ↔ *перекладачі й переклади творів галицьких письменників*? Можливо, галицька література – це, за словами Ю. Прохаська, «просто сума, тільки множина „літератур з Галичини, про Галичину”» [18, online]? «Чи можливо, за умови переконливих аргументів на користь цілісної „галицької літератури”, організувати матеріал до неї так, щоб він давав змогу укласти зв'язну „історію”» [там само]? Як сучасники й самі дійові особи тогочасного літературного життя відчували таку літературну дійсність? Чи впливав, а якщо впливав, то у який спосіб, розвиток, так би мовити, літературного центру на існування й функціонування літературної – галицької – периферії?

- існують різні відповіді на питання, оприлюднені вище; поширеними (хоча й діаметрально протилежними) версіями є такі: галицьке літературне пограниччя існує, зокрема галицька література як сукупність національних літератур, об'єднаних, за образним висловом дослідників, «під однією (територіальною – доп. авт. – Н. М.) парасолькою»; «існувало чимало творів, що не були узалеженні від існування або неіснування Галичини» [18, online]; концепт *спільна галицька література* (відповідно, *історія галицької літератури*) є слухним, хоч і штучно сконструйованим комплексом; «галицька література – далеко не механічна сума усіх літературних явищ, усіх літературних осередків на цій території впродовж окресленого часу» [там само];

- до важливих складників презентації галицького літературного пограниччя сучасні літературознавці зараховують т. зв. культурний ландшафт¹⁶;

- представники галицької літератури писали¹⁷ польською, німецькою, українською, гебрейською та ідиш, зрідка англійською і болгарською мовами;

- здебільшого галицькі письменники творили в таких прозових жанрах, як новела, роман, розповідь, повість, нарис;

- основні персоналії: Леопольд Ріттер фон Захер-Мазох (1836–1895), Натан Самуелі (1846–1921), Францоз Карл-Еміль (1848–1904), Тадеуш Рітнер (1873–1921), Герман Блюменталь (1880–1942), Станіслав Вінценз (1888–1971), Александер Гранах (1890–1945), Йозеф Рот (1894–1939), Георг Дроздовський (1899–1987) та ін.; зазначаємо також українських письменників межі ХІХ–ХХ ст., оповідання яких містять оцінку тогочасного життя в Австро-Угорській імперії: Степан Ковалів (1848–1920), Михайло Павлик (1853–1915), Осип Маковей (1867–1925), Лесь Мартович (1871–1916), Михайло

¹⁶ Дотепер у літературознавстві не маємо однозначного трактування цього термінопоняття.

¹⁷ Перелічено за кількісним обсягом, який зазначено в літературознавчих дослідженнях.

Яцків (1873–1961), Марко Черемшина (1874–1927), Осип Турянський (1880–1933) та ін.;

• хоча ці письменники й не належали до одного покоління, проте жили й працювали в один час і у своїй творчості активно апелювали до галицького простору;

• на жаль, багато хто з митців – представників галицького літературного пограниччя не є відомими широкій українській читацькій аудиторії, а значна кількість їхніх творів і досі не перекладена українською мовою;

• найбільш відомим для української аудиторії є Бруно Шульц (1892–1942) – польськомовний (у нього є твори й німецькою мовою) уродженець Дрогобича. Бруно Шульц як представник галицького літературного

пограниччя, синтезуючи польську і єврейську ідентичності, репрезентував себе поляком.

Висновки з дослідження. Оприлюднені матеріали циклу наукових розвідок щодо концептуальної системи *Галичина ↔ галицькість ↔ пограниччя ↔ галицьке пограниччя ↔ галицьке літературне пограниччя* будуть використані як теоретико-методологічне підґрунтя для подальших авторських досліджень, присвячених галицько-шульцівському літературному простору, презентація якого завдяки актуалізації репрезентованих окресленою концептуальною системою знань та інформації посприяє унаочненню насамперед позитивного досвіду конструктивної літературно-мистецької співпраці на пограничних теренах, водночас уможливить запобігання негативних наслідків такого співробітництва, які теж час від часу мають вияв.

Список використаної літератури

1. Айзенбарт Л. Культурний синкретизм термінів «пограниччя» та «креси»: літературний аспект. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*. Дрогобич, 2015. Випуск 36. С. 162–172.
2. Айзенбарт Л. Літературна презентація Галичини кінця XVIII – початку XX ст.: від образу до концепту. *Закарпатські філологічні студії: зб. наук. праць Ужгородського національного університету*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 16. С. 246–251.
3. Айзенбарт Л. М. Галицьке літературне пограниччя в персоналіях. *Актуальні питання естетики та поетики літературного твору. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2016. № 2 (12). С. 111–117.
4. Айзенбарт Л. М. Галичина на літературній карті різних національних літератур (кін. XVIII – поч. XX ст.). *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність: збірник наукових праць*. Кривий Ріг, 2018. Вип. 12. С. 72–84.
5. Айзенбарт Л. М. Термін «концепт»: проблема визначення та підходи до вивчення. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Літературознавство*. Тернопіль: ТНПУ, 2016. № 45. С. 314–326.
6. Голик Р. *Anima galiciana i / чи fata morgana: реальна й віртуальна Галичина в літературі та ментальності*. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2014. Вип. 60. Ч. 1. С. 53–61.
7. Гудь Б. Українці – поляки: хто винен? У пошуках першопричин українсько-польських конфліктів першої половини XX століття. Львів: Кальварія, 2000. 192 с.
8. Євчук У. С. Історична пам'ять мешканців прикордоння в романі Лукаша Сатурчака «Галіція». *Закарпатські філологічні студії*. 2015. Випуск 13. Том 3. С. 167–172.
9. Кононенко В. І. Концепти українського дискурсу. Київ – Івано-Франківськ, 2004. 248 с.
10. Кононенко В. І. Мова у контексті культури: монографія. Київ – Івано-Франківськ, 2008. 390 с.
11. Кривицька О. Дискурс пограниччя в соціокультурних дослідженнях: теоретико-методологічні аспекти. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2015. 4 (78). С. 173–198.
12. Кривицька О. Дослідження пограниччя у контексті парадигми простору. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2016. 2 (82). С. 77–90.
13. Маркова М. Концепт та концептуалізація в сучасному літературознавстві. *Питання літературознавства: науковий збірник*. Чернівці: Рута, 2007. Вип. 74. С. 317–324.
14. Маторіна Н. М. Галицькість крізь призму поняття *концепт*. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2023. № 59. [Статтю прийнято до друку].
15. Маторіна Н. М. Концепт *Галичина* як теоретико-методологічне підґрунтя наукових розвідок літературознавчого спрямування. *Нова філологія*. 2023. № 89. [Статтю прийнято до друку].
16. Плохій С. Пограниччя – це культурна особливість України / зreferувала А. Струк. *Zbrucz*. 28 грудня 2020 р. URL: <https://theukrainians.org/plokhii-yermolenko/>.
17. Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення: монографія / [відп. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський, М. Романюк]; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 392 с.
18. Прохасько Ю. Можлива історія галицької літератури (I). *Zbrucz*. 20 листопада 2013 р. URL: <https://zbruc.eu/node/15625>.
19. Прохасько Ю. Можлива історія галицької літератури (II). *Zbrucz*. 22 квітня 2014 р. URL: <https://zbruc.eu/node/21521>.
20. Ульях С. Література пограниччя – пограниччя літератур. Київ: Університет «Україна», 2011. 256 с.
21. Чмелик Р. Культурна спадщина сучасного українсько-польського пограниччя в контексті міжетнічних відносин. *Народознавчі зошити*. Львів, 2015. Зош. № 1. С. 91–98.

22. Чмелик Р. Поняття «пограниччя» в контексті українських і польських досліджень етнічних територій. *Народознавчі зошити*. Львів, 2014. Зощ. 2 (116). С. 221–228.
23. Шепітько С., Шейченко О. Концепт як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Вісник Маріупольського державного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2009. № 2. С. 349–357.
24. Babiński G. Pogranicze polsko-ukraińskie: etniczność, zróżnicowanie religijne, tożsamość. Kraków: NOMOS, 1997. 280 s.

Надійшла до редакції 24 квітня 2023 р.

Прийнята до друку 22 травня 2023 р.

References

1. Aizenbart, L. (2015). Cultural syncretism of the terms «borderland» and «kresy»: a literary aspect. *Problems of the humanities: a collection of scientific works of Ivan Franko Drohobysk State Pedagogical University*. Series «Philology», 36, 162–172. Drohobych.
2. Aizenbart, L. (2021). Literary presentation of Galicia at the end of the 18th – the beginning of the 20th century: from image to concept. *Transcarpathian philological studies: collection of scientific works of the Uzhhorod National University*, 16, 246–251. Drohobych: «Helvetika» Publishing House.
3. Aizenbart, L. M. (2016). Galician literary borderland in personalities. *Current issues of aesthetics and poetics of a literary work. Bulletin of the Dnipropetrovsk University named after Alfred Nobel. Series «Philological Sciences»*, 2 (12), 111–117.
4. Aizenbart, L. M. (2018). Galicia on the literary map of various national literatures (the end of the 18th – the beginning of the 20th centuries). *Literatures of the world: poetics, mentality and spirituality: a collection of scientific papers*, 12, 72–84. Kryvyi Rih.
5. Aizenbart, L. M. (2016). The term «concept»: the problem of definition and approaches to study. *Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: Literarystudies*, 45, 314–326. Ternopil: TNPU.
6. Holyk, R. (2014). Anima galiciana and / or fata morgana: real and virtual Galiciain literature and mentality. *Bulletin of Lviv University. Philological series*, 60, 1, 53–61.
7. Hud, B. (2000). Ukrainians – Poles: who is to blame? In search of the root causes of the Ukrainian-Polish conflicts of the first half of the 20th century. Lviv: Kalvariia.
8. Yevchuk, U. Ye. (2015). Historical memory of border residents in Łukasz Saturczak's novel «Galicia». *Transcarpathian Philological Studies*, 13, 3, 167–172.
9. Kononenko, V. I. (2004). Concepts of Ukrainian discourse. Kyiv – Ivano-Frankivsk.
10. Kononenko, V. I. (2008). Language in the context of culture: a monograph. Kyiv – Ivano-Frankivsk.
11. Kryvytska, O. (2015). Discourse of Borderland in Sociocultural Studies: Theoretical and Methodological Aspects. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*, 4 (78), 173–198.
12. Kryvytska, O. (2016). Studying the borderland in the context of the paradigm of space. *Scientific notes of the Institute of Political and Ethnonational Studies named after I. F. Kuras NAS of Ukraine*, 2 (82), 77–90.
13. Markova, M. (2007). Concept and conceptualization in modern literary studies. *Questions of literary studies: scientific collection*, 74, 317–324. Chernivtsi: Ruta.
14. Matorina, N. M. (2023). Galicianness through the prism of the notion *concept*. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series «Philology»*, 59. [The article has been accepted for publication].
15. Matorina, N. M. (2023). The concept of *Galicia* as the theoretical and methodological background for scientific investigations of literary studies direction. *New philology*, 89. [The article has been accepted for publication].
16. Plokhii, S. (2020, december, 28). Borderland – a cultural feature of Ukraine. *Zbrucz*. URL: <https://theukrainians.org/plokhii-yermolenko/>.
17. (2019). The Polish-Ukrainian Borderlands: Ethnopolitical, Linguistic, and Religious Criteria of Self-identification of the People: a Monograph. Lviv.
18. Prokhasko, Yu. (2013). A possible history of Galician literature (I). URL: <https://zbruc.eu/node/15625>.
19. Prokhasko, Yu. (2014). A possible history of Galician literature (II). *Zbrucz*. URL: <https://zbruc.eu/node/21521>.
20. Uliash, S. (2011). Literature of the borderland – the borderland of literature. Kyiv: Universytet «Ukraina».
21. Chmelyk, R. (2015). Cultural heritage of the modern Ukrainian-Polish borderland in the context to finter-ethnic relations. *Ethnological notebooks*, 116, 91–98). Lviv.
22. Chmelyk, R. (2014). The concept as an object of linguistic research. *Ethnological notebooks*, 116, 221–228. Lviv.
23. Shepitko, S., & Sheichenko, O. (2009). The concept as an object of linguistic research. *Bulletin of the Mariupol State Humanitarian University. Series: Philology*, 2, 349–357.
24. Babiński, G. (1997). The Polish-Ukrainian borderland: ethnicity, religious diversity, identity. Krakow: NOMOS.

Submitted April 24, 2023.

Accepted May 22, 2023.

Matorina Natalia, Candidate of Philological Sciences (PhD), Associate Professor, Doctoral Applicant of the Department of Polonistics and Translation of the Faculty of Philology and Journalism, Lesya Ukrainka Volyn National University (Voli Avenue, 13, Lutsk, 43025, Ukraine); e-mail: n.m.matorina@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0001-6012-5663>

Galician literary space through the prism of the concepts of *borderland*, *Galician borderland* and *Galician literary borderland*

The author set herself the goal of analyzing the concepts of *Galicia*, *Galicianness*, *borderland*, *Galician borderland*, *Galician literary borderland* and based on such an analysis characterizing the relationships between Galicia and the most famous Galician writer of the first half of the 20th century Bruno Schulz.

The first article of the outlined cycle of publications is devoted to the disclosure of the essence of the cognitive concept of *Galicia* with an emphasis on the Schulz period – the end of the 19th – the first half of the 20th century; the goal of another scientific exploration of the conceptual cycle of the author's research is ontologization in the scientific-research space of the concept *Galicianness* with actualization based on the knowledge and information represented by the concept.

In the offered publication, the author has become involved as a participant in the modern scientific discussion that is taking place around the phenomenon of «borderland» and has presented the term-concept *Galician literary borderland* in the cognitive and conceptual format, as a logical combination of the structural components of the *borderland* → *Galician borderland* → *Galician literary borderland*, in other words, in the format of the analysis of a single conceptual complex, the vivid representative of which is Bruno Schulz.

The analysis of the content load of the concept of *borderland* in all its diversity makes it possible to count it among cross-cutting interdisciplinary phenomena associated with various scientific branches and spheres of activity, and also allows asserting the presence of certain mutual influences of the borderland on the peculiarities of the literary and artistic creativity of its representatives and vice versa, in particular on the example of the characteristics of the two-component pair of nomina *Galician literary borderland* ↔ *Galician writer Bruno Schulz*, whose members are in difficult relations of similarity and opposition.

The final article of the cycle of publications about Galicia will be devoted to the generalization of the research on the relationships between Galicia and the works of art created in its context by bright representatives of the Galician literary borderland.

Key words: *borderland*, Galician discourse, Galician literary borderland, Galician literature, Bruno Schulz.
